

УДК 347.965:004.9:340.13

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v4.2025.32>**Р. Т. Цховребов***аспірант кафедри державно-правових дисциплін**Міжнародного гуманітарного університету**orcid.org/0009-0002-1831-4668*

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЕТИЧНИХ ЗАСАД АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

В статті аргументовано, що актуальність дослідження визначається посиленням інтеграційних процесів цифровізації, яка стає системоутворюючим фактором трансформації соціальних, професійних та інституційних практик, зокрема у сфері юриспруденції. У цьому контексті адвокатура як ключовий інститут громадянського суспільства, що забезпечує реалізацію конституційних прав на кваліфіковану правничу допомогу, опиняється на перетині технологічних інновацій та традиційних етичних нормативів, що породжує комплекс нових правових та моральних дилем.

Було виділено та систематизовано етичні детермінанти і ризики, зумовлені цифровізацією адвокатської діяльності, а також визначенні напрями адаптації професійних стандартів до вимог цифрового середовища.

Обґрунтовано, що інноваційні технології, зокрема електронний документообіг, хмарні сервіси, платформи для аналітики судової практики та системи штучного інтелекту, радикально трансформують канали комунікації між адвокатом і клієнтом, методологію збору та обробки правової інформації, а також інструментарій процесуального аналізу. Водночас вони створюють значні етичні виклики, серед яких пріоритетного значення набуває забезпечення конфіденційності адвокатської інформації, протидія комп'ютерним кримінальним правопорушенням та належне регулювання делегованості судового та аналітичного судження машинним алгоритмам.

Відсутність чітких нормативних меж щодо застосування технологій ШІ у правничій діяльності формує середовище етичної та правової невизначеності, що вимагає переосмислення традиційних принципів адвокатської моралі в умовах цифрової трансформації.

У висновках зацентована увага на тому, що формування цифрової компетентності адвоката стає невід'ємною складовою його професійної етики та моральної відповідальності перед клієнтом, а інтеграція технологічних інструментів у правничу практику потребує комплексного підходу, що включає: розроблення внутрішніх протоколів безпеки, регулярні тренінги з кібербезпеки та цифрової етики, оновлення Правил адвокатської етики з урахуванням цифрових ризиків. Такий підхід забезпечує не лише підвищення ефективності та оперативності адвокатської діяльності, а й збереження гуманістичної сутності професії, довіри суспільства та непохитного морального авторитету адвокатури в умовах стрімкої цифрової трансформації.

Ключові слова: правила адвокатської етики, юридична діяльність, принцип верховенства права, штучний інтелект, інноваційні технології, адвокатська діяльність, цифрова трансформація

Tskhovrebov R. T. LEGAL REGULATION OF ETHICAL PRINCIPLES OF LAWYER ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION OF SOCIETY

The article argues that the relevance of the research is determined by the intensification of digitalization processes, which are becoming a system-forming factor in the transformation of social, professional, and institutional practices, particularly in the field of jurisprudence. In this context, the bar as a key institution of civil society, ensuring the realization of constitutional rights to qualified legal assistance, finds itself at the intersection of technological innovations and traditional ethical norms, which generates a complex of new legal and moral dilemmas.

The study identifies and systematizes ethical determinants and risks caused by the digitalization of legal practice, as well as defines directions for adapting professional standards to the requirements of the digital environment.

It is substantiated that innovative technologies, in particular electronic document management, cloud services, platforms for the analysis of judicial practice, and artificial intelligence systems, are radically transforming the channels of communication between lawyer and client, the methodology of collecting and processing legal information, as well as the tools of procedural analysis. At the same time, they create significant ethical challenges, among which priority importance is given to ensuring the confidentiality of attorney-client information, combating computer-related crimes, and properly regulating the delegation of judicial and analytical reasoning to machine algorithms.

The absence of clear normative boundaries regarding the use of AI technologies in legal practice creates an environment of ethical and legal uncertainty, which requires rethinking the traditional principles of professional legal ethics under conditions of digital transformation.

The conclusions emphasize that the formation of digital competence has become an integral component of a lawyer's professional ethics and moral responsibility toward the client. The integration of technological tools into legal practice requires a comprehensive approach that includes the development of internal security protocols, regular cybersecurity and digital ethics training, and the updating of the Rules of Attorney Ethics with consideration of digital risks. Such an approach ensures not only the enhancement of the efficiency and timeliness of legal assistance but also the preservation of the humanistic essence of the profession, public trust, and the unwavering moral authority of the bar amid rapid digital transformation.

Key words: rules of legal ethics, legal practice, rule of law, artificial intelligence, innovative technologies, legal practice, digital transformation.

Актуальність дослідження. Сучасна цивілізація переживає етап масштабної цифрової трансформації, яка з кожним роком набуває дедалі більш системного та всеохоплюючого характеру. Процеси цифровізації поступово проникають у всі сфери суспільного буття, від повсякденного життя людини до функціонування державних інститутів, докорінно змінюючи традиційні форми організації соціальних і професійних взаємин.

Інноваційні технології дедалі активніше впливають на діяльність професійних спільнот, зокрема й юридичних, сприяючи модернізації їхніх підходів, методів і засобів роботи. Таке технологічне оновлення відкриває нові перспективи для розвитку юриспруденції, забезпечуючи зростання її ефективності, оперативності та доступності. Водночас слід враховувати, що право за своєю природою залишається однією з найбільш консервативних сфер суспільного життя, де нововведення впроваджуються поступово та зважено. Саме тому інтеграція цифрових технологій у юридичну практику відбувається менш динамічно, ніж у багатьох інших галузях.

Особливе місце в цьому процесі належить адвокатурі, як одному з ключових інститутів громадянського суспільства, покликаному гарантувати реалізацію конституційного права кожного громадянина на отримання кваліфікованої правничої допомоги. Роль адвокатури в умовах цифровізації набуває нового змісту, адже сучасні технології не лише розширюють можливості адвокатської діяльності, а й породжують низку нових етичних, правових та професійних викликів. Тому не дивно, що адвокатура як інститут громадянського суспільства опинилася у фокусі глибоких технологічних зрушень, що водночас відкривають нові можливості для реалізації професійних функцій і породжують низку етичних дилем, раніше невідомих або маргіналізованих у правничій практиці.

Зокрема, цифровізація процесів правозастосування та комунікації з клієнтами актуалізує питання збереження адвокатської таємниці, захисту персональних даних, меж допустимого використання штучного інтелекту у правовій роботі, а також проблеми балансування між публічністю професії та необхідністю збереження професійної стриманості.

Динаміка технологічних інновацій значною мірою випереджає темпи їх етичного осмислення, що створює стан нормативної невизначеності. У цьому контексті особливого значення набуває переосмислення традиційних моральних засад адвокатури крізь призму цифрової трансформації. Отже, дослідження етичних та правових викликів, що постають перед адвокат-

ською спільнотою у процесі цифрової трансформації, видається не лише науково доцільним, а й суспільно необхідним.

Мета дослідження полягає у виявленні ключових етичних детермінант і ризиків, зумовлених цифровізацією адвокатської діяльності, а також у теоретичному окресленні можливих напрямів адаптації професійних стандартів адвокатури до нових технологічних реалій.

Виклад основного матеріалу. Цифрова доба докорінно змінює способи комунікації між адвокатом і клієнтом, трансформує інструментарій фіксації, оброблення та передачі правової інформації. Використання електронного документообігу, хмарних сервісів, спеціалізованих платформ для аналітики судової практики, а також технологій штучного інтелекту зумовлює не лише оптимізацію процесів, а й нові етичні ризики, що торкаються самої сутності адвокатської професії. Принципи адвокатської етики закріплені у розділі II Правил адвокатської етики. До них відносяться, зокрема: незалежність та свобода адвоката у здійсненні адвокатської діяльності (стаття 6), дотримання законності (стаття 7), пріоритет інтересів клієнта (стаття 8), неприпустимість конфлікту інтересів (стаття 9), конфіденційність (стаття 10), компетентність та добросовісність (стаття 11), повага до адвокатської професії (стаття 12), чесність та добропорядна репутація (стаття 12-1), вимоги до рекламування адвокатської діяльності (стаття 13) [1]. На дотримання деяких з них інформаційні технології мають суттєвий вплив.

Одним із центральних викликів залишається забезпечення конфіденційності інформації у цифровому середовищі. Кубаєнко А. зазначає, що «у процесі цифровізації адвокатури на інститут адвокатської таємниці здійснюється негативний вплив. Пояснюється це тим, що останнім часом широкого набули комп'ютерні кримінальні правопорушення. Інформація, яка є адвокатською таємницею, може стати доступною третім особам кількома способами. Першим способом є ненавмисні дії адвоката чи довірителя. Наприклад, припустившись помилки на адресу електронної пошти, адвокат може направити відомості, що становлять адвокатську таємницю, третій особі. Другий спосіб – навмисний, різного роду кібератаки. Прикладом такого способу можуть бути випадки, коли треті особи зламують електронну пошту адвоката з метою отримання тих чи інших відомостей, що є адвокатською таємницею» [2, с. 64].

Відтак, адвокатська таємниця, традиційно розглядувана як безумовна категорія професійної етики, у віртуальному просторі набуває нових форм і меж. Технічні засоби збереження даних, попри свою зручність, не гарантують

абсолютної безпеки, а тому адвокат змушений опановувати нові компетенції у сфері кібербезпеки, шифрування, автентифікації та контролю доступу. Невміння забезпечити належний рівень цифрового захисту дедалі частіше сприймається не лише як технічна недбалість, а як етична неспроможність відповідати сучасним стандартам професії.

З метою ефективного захисту інформації, що становить адвокатську таємницю, при її передаванні через мережу Інтернет адвокату належить застосовувати додаткові технічні та організаційні заходи шифрування та автентифікації.

Окрім того, доцільно запровадити систематичне інформування та підвищення кваліфікації адвокатів щодо сучасних методів комп'ютерних кримінальних правопорушень та відповідних заходів протидії з метою зниження ризиків несанкціонованого доступу та витоку конфіденційних даних.

В цьому контексті заслуговує на увагу думка Заборовського В., який вважає, що забезпечення належного рівня інформаційної безпеки адвокатської діяльності залежить, по-перше, від якості правового регулювання (зокрема, від рівня забезпечення адвокатської діяльності та її реалізації на практиці) та, по-друге, від обліку самим адвокатом можливих загроз безпеці його інформаційної діяльності (від адвоката потрібно більше активних дій щодо забезпечення конфіденційності процесу отримання, обробки, зберігання та передачі інформації різного роду, яка використовується в його професійній діяльності) [3, с. 137].

В свою чергу, Комарницька І. визначає, що «використання інформаційних технологій до того є знижує комунікації адвоката з довірителем та може впливати ефективність адвокатської роботи» [4].

З огляду на це нам імпонує позиція Урденко О., який пропонує наступні заходи для підвищення захищеності адвокатської інформації: «шифрування внутрішніх носіїв інформації (жорсткі диски комп'ютерів, ноутбуків і серверів повинні бути зашифровані за допомогою вбудованих засобів криптографічного захисту операційної системи: BitLocker (Windows), FileVault (macOS), LUKS (Linux). Або альтернативно застосовувати стороннє програмне забезпечення, як-от: VeraCrypt, Boxcryptor, EncFS, PGP тощо, документи, що містять адвокатську таємницю, доцільно зберігати у форматі криптоконтейнерів), захист зовнішніх носіїв (можна використовувати Kingston DataTraveler Vault Privacy, DataTraveler 4000G2), шифрування мобільних пристроїв, надійну автентифікацію з унікальними паролями, менеджери паролів (KeePass, 1Password, Bitwarden, NordPass

тощо), дотримання принципів кібергігієни, використання мережевих фільтрів» [5].

Використання систем штучного інтелекту в юридичній практиці створює ще складнішу площину етичної відповідальності. Алгоритмізація аналітичних процесів, автоматизоване складання документів чи прогнозування результатів судових рішень передбачають певну делегованість людського судження машинним системам. Проте межі такої делегованості залишаються невизначеними.

Відсутність можливості повного контролю за алгоритмічними механізмами породжує питання про розподіл відповідальності між користувачем і розробником технології. У цьому контексті адвокат має усвідомлювати, що технологічна зручність не може підміняти професійне судження, а машинна раціональність не здатна відтворити морально-ціннісний вимір правничої діяльності.

В той же час Правила адвокатської етики заборони на використання адвокатом технологій штучного інтелекту не містять, проте так само не визначають етичні межі його застосування в професійній діяльності, як це, наприклад, врегульовано Кодексом суддівської етики, у ст. 16 якого зазначено, що «Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це не впливає на незалежність та неупередженість судді, не стосується оцінки доказів і процесу ухвалення рішень та не порушує вимог законодавства» [6].

Хоча ще у 2020 році в Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні зазначалось, що нашої державі слід забезпечити зокрема виконання таких завдань (з метою реалізації положень зазначеного документа), як: імплементація норм, закріплених у «Рекомендаціях щодо штучного інтелекту», що прийняті у червні 2019 року Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD/LEGAL/0449), за умови дотримання етичних стандартів, передбачених в Рекомендаціях CM/Rec(2020)1, схвалених 8 квітня 2020 р. Комітетом міністрів Ради Європи для держав-членів щодо впливу алгоритмічних систем на права людини, у законодавство України; опрацювання питання відповідності законодавства України керівним принципам, установленим Радою Європи, щодо розроблення та використання технологій штучного інтелекту та гармонізація його з європейським; проведення оцінки можливості та визначення меж (етичних, правових) застосування систем штучного інтелекту для цілей надання професійної правничої допомоги тощо [7].

Сьогодні більшість із них не знайшли свого відображення в нормах чинного законодавства. Особливо актуальним постає питання визна-

чення меж застосування штучного інтелекту. У статті на офіційному сайті НААУ зазначено, що «Штучний інтелект стрімко змінює юридичну практику. Водночас, без чітких етичних принципів його застосування зростають ризики, пов'язані із захистом прав людини і професійною відповідальністю тих, хто використовує новітні технології у своїй роботі. Національна асоціація адвокатів України та Міжнародна асоціація етики та доброчесності штучного інтелекту (AI Ethics and Integrity International Association, AIEI) підписали меморандум про взаєморозуміння. Документ закріплює наміри сторін розвивати довгострокову співпрацю з метою формування глобальних стандартів етичного застосування ШІ та залучення українських адвокатів до цих процесів» [8].

Однак, в зазначеному документі якихось конкретних положень щодо дій, які можуть визначатись як порушення допустимих меж використання штучного інтелекту адвокатом немає. Тому питання залишається відкритим для наукової спільноти та практичних діячів.

На нашу думку цікавим є зарубіжний досвід Англії. Невиправдане використання генеративного штучного інтелекту в юридичній практиці набуває ознак небезпечної тенденції й може підірвати засади правосуддя. Про такі ризики використання фейкових рішень, згенерованих ШІ, попередила суддя Високого суду Англії Вікторія Шарп. Проведення стосувалася двох інцидентів, коли адвокати посилалися на вигадані судові справи, пише *Computing Magazine* – видання, що спеціалізується на висвітленні тем, пов'язаних із інформаційними технологіями. У першій справі йшлося про позов на 90 мільйонів фунтів стерлінгів щодо начебто порушення умов фінансування за участі Qatar National Bank. Один з учасників процесу подав до суду матеріали, в яких цитував 18 вигаданих судових справ. Він заявив, що скористався публічно доступними ШІ-інструментами й не мав наміру вводити суд в оману. А його адвокат наполягав, що покладався на дослідження самого клієнта. У відповідь на такі аргументи суддя назвала ситуацію «надзвичайною» і зауважила, що недопустимо, аби адвокат залежав від клієнта у проведенні юридичних досліджень – має бути навпаки. У другій справі, яка стосувалась позову орендаря до муніципалітету, адвокат також послався на п'ять неіснуючих справ. Вона заперечувала використання штучного інтелекту, але при цьому не змогла надати суду переконливе пояснення появи фейкових цитувань. Під час оголошення рішення суддя наголосила, що використання фейкових судових рішень у процесуальних документах може поставити під загрозу довіру до правосуддя. Подання таких даних може розцінюватися як

зневага до суду або навіть як втручання у здійснення правосуддя – кримінальний злочин, за який у Великій Британії передбачене покарання аж до довічного ув'язнення [9].

Верховний Суд зберігає консервативний підхід до використання штучного інтелекту в судовому процесі: такі технології можуть виступати лише допоміжним інструментом, що підтримує верховенство права та сприяє належному правосуддю, але не здатні замінити перевірену наукову експертизу або слугувати джерелом остаточної істини. Проте точні межі того, яким чином учасники процесу можуть застосовувати ШІ для підтримки та зміцнення верховенства права у трактуванні Верховного Суду, залишаються не визначеними. Натомість судова практика демонструє приклади використання ШІ адвокатами, які, на переконання суддів, однозначно не сприяють належному здійсненню правосуддя. Так, у справі № 925/496/24, розглядаючи підстави касаційного оскарження відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 287 ГПК України, зазначалося, що апеляційний суд необґрунтовано відхилив клопотання про дослідження електронних доказів, а саме відповідей двох систем штучного інтелекту – GROK (розроблений компанією xAI) та ChatGPT (розроблений компанією OpenAI) – щодо буквального тлумачення підпункту 6 пункту 23 договору. Верховний Суд, відхиливши ці доводи, підтвердив позицію апеляційного суду: ШІ може виступати як корисний допоміжний інструмент у здійсненні правосуддя, проте не здатен замінити роль суддів і не впливає на дотримання принципів належності, допустимості та достовірності доказів, закріплених у главі 5 ГПК України [10].

Не менш суперечливим є питання публічної самопрезентації адвоката у цифровому просторі. Соціальні мережі стали майданчиком для професійного брендингу, проте надмірна публічність або некоректне коментування судових процесів може суперечити принципам вимоги до рекламування адвокатської діяльності, чесності та добропорядної репутації [1].

Межа між легітимною професійною комунікацією та саморекламою часто є розмитою, що потребує нових підходів до тлумачення етичних норм у контексті цифрової культури.

Висновки. Сьогодні важливою складовою сучасного етичного профілю адвоката стає його цифрова компетентність. Оволодіння технологічними інструментами – це не лише питання професійної зручності, а й складова моральної відповідальності перед клієнтом. Адже надання правової допомоги в цифровому середовищі без належного рівня обізнаності у сфері інформаційної безпеки створює ризики для конфіденційності.

В цілому, адаптація етичних стандартів адвокатури до нових технологічних реалій потребує комплексного підходу. Йдеться не лише про оновлення Правил адвокатської етики, а й про формування цілісної культури відповідального користування цифровими інструментами.

Доцільним видається розроблення внутрішніх протоколів безпеки в адвокатських бюро, проведення регулярних тренінгів із цифрової етики, а також включення відповідних модулів до програм підвищення кваліфікації.

Водночас важливо, щоб цифровізація не руйнувала гуманістичну основу адвокатської професії, а навпаки – слугувала засобом її зміцнення. Етичні виклики цифрової трансформації є симптомом глибших процесів модернізації правничої професії. Вони не зводяться до технічних питань забезпечення безпеки даних, а торкаються фундаментальних засад адвокатської діяльності: довіри, незалежності, професійної честі.

Цифрове середовище розширює межі професійної відповідальності адвоката, вимагаючи від нього не лише знання права, а й розуміння соціально-технологічних наслідків власних дій. Усвідомлення етичної складності цифрової доби є запорукою збереження довіри суспільства до адвокатури як носія правової культури та морального авторитету. Тому головним завданням сучасної адвокатської спільноти має стати формування нової етики цифрової компетентності – етики, що поєднує технологічну обізнаність із непохитною відданістю цінностям справедливості, гідності та професійної честі.

Література

1. Правила адвокатської етики : Правила; 3-й изд адвокатів України від 09.06.2017 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/n0001891-17> (дата звернення : 26.10.2025)
2. Кубаєнко А. В. Цифрова трансформація адвокатської діяльності та адвокатури: переваги і

можливі недоліки. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.)* / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.) ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2022. С. 63–66. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/ff986c63-2aba-4ac0-a8b8-7fc6112cbea9> (дата звернення : 27.10.2025).

3. Заборовський В. В. Інформаційні технології та інформаційна безпека адвокатської діяльності. *Юридичний вісник ДДУ*. 2021. No 1. Т. 37. С. 131–139

4. Комарницька І. І. Цифровізація та інформаційні технології у професійній діяльності адвоката в сучасних умовах. *Аналітично-порівняльне правознавство : електронне наукове видання*. 2023. С. 243–247. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/316974/307479> (дата звернення : 27.10.2025).

5. Урденко О. Цифрова безпека адвоката: як захистити свої пристрої. *Юридична газета*. 2025. № 4 (792). URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/cifrova-bezpeka-advokata-yak-zahistiti-svoyi-pristroyi.html> (дата звернення: 25.10.2025).

6. Кодекс суддівської етики : 3-й изд суддів України, рішення від 22.02.2013 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text> (дата звернення: 27.10.2025).

7. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження Кабінет Міністрів України; № 1556-р від 02.12.2020 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 27.10.2025).

8. Українські адвокати долучаються до формування стандартів етики III / Національна асоціація адвокатів України 16.06.2025. URL: <https://unba.org.ua/news/10426-ukrains-ki-advokati-doluchayut-sya-do-formuvannya-standartiv-etiki-shi.html> (дата звернення: 27.10.2025).

9. За використання адвокатами штучного інтелекту – довічне ув'язнення? Національна асоціація адвокатів України 12.06.2025. URL: <https://unba.org.ua/news/10409-za-vikoristannya-advokatami-shtuchnogo-intelektu-dovichne-uvyaznennya.html> (дата звернення: 27.10.2025).

10. Верховний Суд України. Постанова у справі № 925/496/24 від 08.07.2025 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128775966> (дата звернення: 27.10.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.10.2025

Дата публікації: 26.11.2025